

Pilar III rapport
31.12.2017

Sandnes Sparebank

1	Innledning	1
1.1	Formål med dokumentet	1
1.2	Omfang	1
1.3	Om Sandnes Sparebank	2
2	Konsolidering	4
2.1	Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper	4
2.2	Forskjeller mellom regnskapsmessig konsolidering og konsolidering etter kapitaldekningsbestemmelsene	4
3	Soliditet	5
3.1	Kapitaldekning	5
3.2	Ansvarlig kapital	5
3.2.1	Andre forhold	7
3.3	Uvektet kjernekapitalandel / Leverage Ratio	7
4	Kapitalkrav	8
4.1	Myndighetsbaserte kapitalkrav	8
4.2	Beregningsgrunnlag	9
4.2.1	Kredittrisiko	9
4.2.2	Markedsrisiko	9
4.2.3	Operasjonell risiko	9
4.2.4	CVA (Credit Value Adjustments)	10
4.2.5	Beregningsgrunnlag (detaljert)	11
5	Styring og kontroll av risiko	12
5.1	Regelverk	12
5.2	Vurdering av samlet kapitalbehov – ICAAP (Pilar II)	12
5.3	Scenarier 2018	12
5.4	Organisering av risikostyringsfunksjonen	12
5.5	Kredittrisiko	13
5.5.1	Strategi og prosess for styring og kontroll av risiko	13
5.5.2	Utlån til kunder	14
5.5.3	Plassering av overskuddslikviditet	17
5.5.4	Omfang og egenskaper til risikoreportering og målesystemer	17
5.5.5	Retningslinjer og rutiner for overvåking og bruk av sikkerhetsstillelse	17
5.5.6	Konsentrasjonsrisiko	18
5.6	Markedsrisiko	19
5.6.1	Strategi og prosess for styring og kontroll av risiko	19
5.6.2	Omfang og egenskaper til risikoreportering og målesystemer	19
5.6.3	Retningslinjer og rutiner for overvåking og bruk av sikkerhetsstillelse	19
5.7	Operasjonell risiko	19
5.7.1	Oppfølging av hendelser	19
6	Opplysninger om arter av risiko	20
6.1	Generelt om kredittrisiko	20
6.1.1	Definisjon av mislighold og verdifall	20

6.1.2	Fordeling av engasjement.....	20
6.1.3	Brutto nedskrevne engasjement	22
6.2	Markedsrisiko.....	24
6.2.1	Renterisiko.....	24
6.2.2	Valutarisiko	25
6.2.3	Investeringer.....	27
6.3	Likviditetsrisiko.....	29
6.4	Operasjonell risiko.....	30
6.4.1	FRAM.....	30
6.4.2	Opplæring fra Eika Gruppen	30
6.4.3	Autorisasjon.....	30
6.4.4	IKT sikkerhet.....	30
6.4.5	Hvitvasking	30
6.4.6	Internkontroll.....	31
6.4.7	Internrevisjon	31
6.4.8	Uønskede hendelser.....	31
7	Pantsetting av egne aktiva.....	32
8	Avkastning og utbyttepolitikk.....	33

Tabell 1 Estimer 2018	2
Tabell 2 Investerings tjenester	2
Tabell 3 Tilknyttede tjenester.....	2
Tabell 4 Oversikt over datterselskap	4
Tabell 5 Kapitaldekning 31.12.17	5
Tabell 6 Ansvarlig kapital (tmnok)	5
Tabell 7 Beregning av ansvarlig kapital.....	6
Tabell 8 Uvektet kjernekapitalandel	7
Tabell 9 Absolutt kapitalkrav (Pilar 1).....	8
Tabell 10 Kapitalkrav - inkludert buffer	9
Tabell 11 Beregningsgrunnlag - metoder.....	9
Tabell 12 Detaljert beregningsgrunnlag	11
Tabell 13 Uønskede hendelser	19
Tabell 14 Samlet engasjement pr eng. type.....	20
Tabell 15 Samlet engasjement fordelt på bransjer	21
Tabell 16 Samlet engasjement fordelt på vesentlige geografiske områder	21
Tabell 17 Brutto nedskrevne engasjement	22
Tabell 18 Individuelle nedskrivninger	22
Tabell 19 Resultatførte endringer nedskrivninger	23
Tabell 20 Valutaeksponering	25
Tabell 21 Investeringer	27
Tabell 22 Verdsettelseshierarki	28
Tabell 23 Netto verdiendring aksjer 2017	28
Tabell 24 Likviditetsindikatorer.....	29

Figur 1 Interessegrupper i Sandnes Sparebank	1
Figur 2 Prosess - produksjon av produkt/tjenester	14
Figur 3 Produsere kredittprodukt PM.....	15
Figur 4 Produksjon av kredittprodukt NL	16
Figur 5 Organisering av kredittrisiko	16
Figur 6 Kredittrisiko - elementer i konsentrasjonsrisiko	18
Figur 7 Renterisiko (konsern)	24
Figur 8 Renterisiko (morbank).....	24
Figur 9 Valutaeksponering pr valuta	26
Figur 10 Kapitalplan	29
Figur 11 Eksponering operasjonell risiko - FRAM.....	30
Figur 12 Overføring av boliglån SSB Boligkreditt	32

1 Innledning

1.1 Formål med dokumentet

Formålet med Pilar 3 rapporten er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravforskriftens del IX ([Link](#)).

Rapporten oppdateres og publiseres minst årlig, eller ved vesentlige forhold som påvirker bankens totale risiko.

1.2 Omfang

Regelverket omkring kapitaldekning for norske banker gjenspeiler EUs kapitaldekningsregelverk. Dette kapitaldekningsregelverket er i stor grad endret gjennom CRD IV regelverket. Dette regelverket består av en forordning (Forordning 575/2013) og et direktiv (Direktiv 2013/36/EU).

Forordningen ([Link](#)) retter seg direkte mot bankene, og inneholder krav til ansvarlig kapital (både Basel II og III krav), likviditet, store engasjement samt offentliggjøring av finansiell informasjon (Pilar III).

Direktivet ([Link](#)) gir mer generelle virksomhetsregler for bankene, inkludert bestemmelser omkring intern risiko- og kapitalvurdering (ICAAP) og virksomhetsstyring. Inkludert i direktivet er også bestemmelser omkring kapitalbuffer.

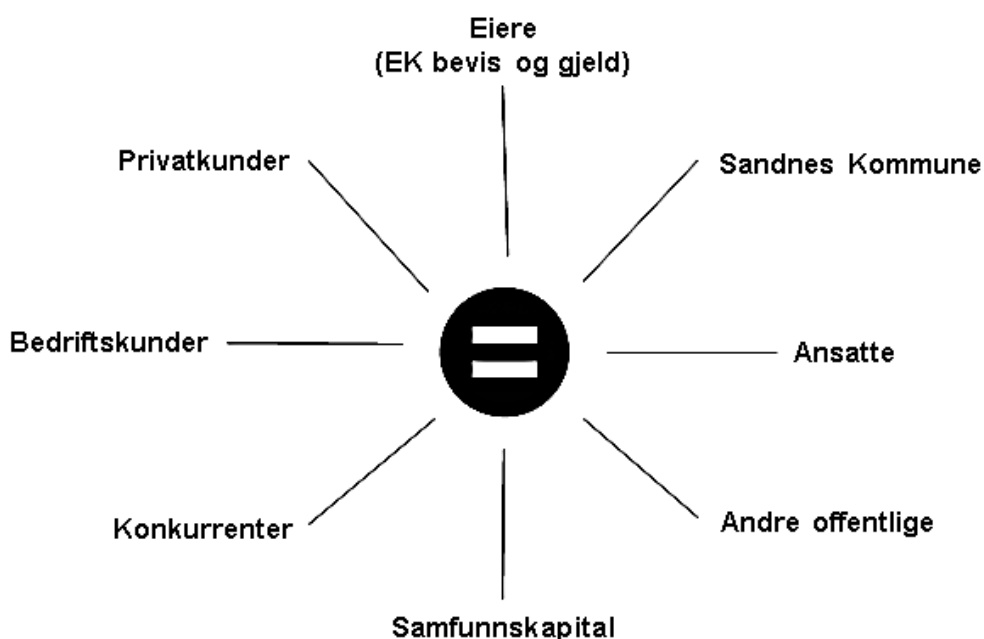
Offentliggjøring av finansiell informasjon er en viktig del av dette regelverket, og er nedfelt i artikkel 431 til 455 i forordningen ([Link](#)). I Norge er kravet omkring offentliggjøring av finansiell informasjon nedfelt i Kapitalkravforskriften Del IX ([Link](#)).

I tillegg til forordningen er det utarbeidet tekniske standarder og utfyllende retningslinjer både fra European Banking Association (EBA) ([Link](#)) og Bank of International Settlement (BIS) ([Link](#)).

På tross av et stort omfang av retningslinjer omkring offentliggjøring av finansiell informasjon er det Sandnes Sparebank selv som avgjør hvilken informasjon som skal offentliggjøres. Avveining av hvilken informasjon som offentliggjøres vurderes ut fra bankens ulike interessegrupper.

Banken har definert følgende vesentlige interessegrupper:

Figur 1 Interessegrupper i Sandnes Sparebank

Finansiell informasjon vil i all hovedsak være av nytte og interesse for bankens eiere, men også andre interessegrupper vil ha behov for finansiell informasjon. Omfanget av informasjonen er vurdert ut fra informasjonsbehovet til de ulike interessegrupper.

Rapporten gir i tillegg til finansiell informasjon også en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i Sandnes Sparebank. Offentliggjøring av informasjon vurderes ut fra omfang og kompleksitet i drift av Sandnes Sparebank. Sandnes Sparebank bruker kun enkle standard modeller i forbindelse med beregning av kapitalbehov, noe som også gjenspeiles i denne rapporten. Etter vårt syn dekker rapporten kapitaldekningskravene til offentliggjøring av finansiell informasjon (ref Kapitalkravforskriften).

Dokumentet er basert på tall per 31.12.2017 hvor ikke annet fremgår. Dokumentet i sin helhet oppdateres minimum årlig. Periodisk informasjon om kapitaldekning og minimumskrav til ansvarlig kapital vil i tillegg være tilgjengelig i bankens kvartalsrapporter. Ved ny informasjon som kan ha vesentlig betydning for vurdering av bankens finansielle stilling, vil dette dokumentet bli oppdatert løpende.

For supplerende opplysninger om finansiell stilling og utvikling vises det til bankens års- og kvartalsrapporter som offentliggjøres løpende på bankens hjemmeside (www.sandnes-sparebank.no).

Med omtale av banken og/eller konsern i dette dokumentet menes konsernet Sandnes Sparebank. Med begrepet morbank menes Sandnes Sparebank.

1.3 Om Sandnes Sparebank

Sandnes Sparebank har som overordnet mål å være en lønnsom og selvstendig sparebank. Dette nedfeller seg blant annet gjennom følgende estimater for 2018:

Tabell 1 Estimer 2018

	Mål
Totale driftskostnader	275 Mnok
Totale tapsavsetninger	50-90 Mnok
Utbyttegrad	<=50 %
Ren kjernekapital	> 15,2 %

Banken har løpende oppfølging av ulike risikoer som kan hindre måloppnåelse. Risikoene vurderes både ut fra sannsynlighet for at de inntreffer samt konsekvens gitt at de inntreffer. Dette arbeidet gjøres både på et overordnet nivå og avdelingsvis.

I tillegg til å operere som sparebank har Sandnes Sparebank konsesjon til å tilby investeringstjenester i henhold til Verdipapirhandelloven § 2-1 ([Link](#)). Konsesjonen er ikke skilt ut i eget selskap.

Konsesjon innebærer at banken har tillatelse til å yte følgende investeringstjenester:

Tabell 2 Investeringstjenester

Vphl § 2-1 (1)	Tjeneste
Nr 1	Mottak og formidling av ordre
Nr 2	Utførelse av ordre på vegne av kunde
Nr 3	Omsetning av finansielle instrumenter for egen regning
Nr 5	Investeringsrådgiving

Innenfor investeringstjeneste 1 og 5 tilbyr Sandnes Sparebank rådgivning og formidling av ordre knyttet til andeler i verdipapirfond fra Eika Kapitalforvaltning.

Konsesjonen innebærer at banken har tillatelse til å yte følgende tilknyttede tjenester:

Tabell 3 Tilknyttede tjenester

Vphl § 2-1 (2)	Tjeneste
Nr 1	Oppbevaring og forvaltning av finansielle instrumenter
Nr 2	Kredittgivning
Nr 3	Rådgivning med hensyn til foretaks kapitalstruktur, industrielle strategi mv.

Nr 4	Tjenester i tilknytning til valutavirksomhet når dette skjer i forbindelse med ytelse av investeringstjenester som definert i første ledd
Nr 5	Utarbeidelse og formidling av investeringsanbefalinger, finansiell analyser og andre former for generell anbefalinger vedrørende transaksjoner i finansielle instrumenter
Nr 6	Tjenester tilknyttet fulltegningsgaranti

I tillegg til disse tjenestene har Sandnes Sparebank tillatelse til å stå registrert i norsk verdipapirregister, aksjeeierregister og / eller andelseierregister i stedet for reell eier, det vil si operere som såkalt nominee i norske eierregister.

Omfanget av bruken av bankens konsesjon til å yte investeringstjenester og tilknyttede tjenester anses å være begrenset.

2 Konsolidering

2.1 Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper

Sandnes Sparebank er et konsern med konsoliderte datterselskaper. Tabellene under gir en oversikt over datterselskaper ved utgangen av 2017:

Tabell 4 Oversikt over datterselskap

Navn	Antall aksjer	Bokført verdi	Eierandel (%)	Forretningskontor	Type virksomhet
Aktiv Eiendomsmegling Jæren AS	36.465.472	4.185	60	Bryne	Eiendomsmegling
SSB Boligkreditt AS	2.276.000	350.130	100	Sandnes	Boligkreditt
Sum		354.315			

Sandnes Sparebank har pr 31.12.17 ingen tilknyttede selskaper eller eierandel i felleskontrollert virksomhet.

2.2 Forskjeller mellom regnskapsmessig konsolidering og konsolidering etter kapitaldekningsbestemmelsene

Samtlige selskaper er konsolidert etter de samme prinsipper i regnskapsmessig sammenheng som i kapitalmessig sammenheng.

3 Soliditet

3.1 Kapitaldekning

Kapitalkravene i CRD IV ble gjort gjeldende i Norge fra juli 2014. Rapportering av kapitaldekning under CRD IV bygger på rapportering under CRD III, men krever mer detaljert informasjon. Norsk rapportering bygger på standarder utarbeidet av European Banking Authority (EBA).

Banken oppnår både krav fra myndighetene vedrørende kapitaldekning og sine interne målsettinger.

Tabell 5 Kapitaldekning 31.12.17

SSB Boligkreditt	Mor		Konsern
2.806.768	13.180.460	Beregningsgrunnlag	15.440.440
17,7 %	18,3 %	Ren kjernekapital	16,6 %
17,7 %	20,0 %	Kjernekapital	18,1 %
17,7 %	22,3 %	Kapitaldekning	20,0 %

3.2 Ansvarlig kapital

Bankens ansvarlige kapital består av 3 ulike typer kapital:

- Ren kjernekapital
- Hybridkapital
- Tilleggskapital

Ved utgangen av 2017 var bankens kapital som følger:

Tabell 6 Ansvarlig kapital (tmnok)

SSB Boligkreditt	Mor		Konsern
496.076	2.412.231	Ren kjernekapital	2.569.213
0	224.992	Hybridkapital	225.400
0	299.072	Tilleggskapital	299.507
496.076	2.936.294	=Ansvarlig kapital	3.094.120

Konsernets ansvarlige kapital var ved utgangen av 2017 Mnok 3.094, hvorav Mnok 2.569 utgjorde ren kjernekapital, mens hybrid kapital (fundsobligasjon) var Mnok 225, og tilleggskapital (ansvarlig) var på Mnok 300.

Ren kjernekapital består i all hovedsak av innbetalt egenkapitalbeviskapital (inkludert innbetalt overkurs) samt tilbakeholdt overskudd.

Som **hybridkapital** har banken utstedt en evigvarende fundsobligasjon. Fundsobligasjon ble utstedt i 2014, og er evigvarende med innløsningsrett. Dette innebærer at obligasjonen ikke kan kreves innfridd av obligasjonseierne, og banken kan heller ikke innfri uten Finanstilsynets samtykke. Rente på fundsobligasjonen kan under visse forutsetninger kanselleres. Forutsetningene fremkommer av lov og forskrift.

Detaljer omkring bankens fundsobligasjon finnes som vedlegg til denne rapporten. (vedlegg 1).

Tilleggskapitalen består av utstedt ansvarlig lån. Lånet har forfall juni 2023, men kan blir innfridd juni 2018. **Detaljer omkring bankens ansvarlige lån finnes som vedlegg til denne rapporten. (vedlegg 1).**

En mer detaljert oversikt over beregningen av de ulike postene (inkludert fradrag) i bankens ansvarlig kapital er som følger:

Tabell 7 Beregning av ansvarlig kapital

SSB Boligkreditt	Mor	Kapital	Konsern
227.600	230.149	Egenkapitalbevis kapital	230.149
122.500	987.313	Overkursfond	987.313
147.178	1.222.233	Opptjent EK i form av tilbakeholdte resultater	1.377.545
	21.214	Akkumulerte andre inntekter og kostnader og andre fond o.l.	21.214
		Minoritetsinteresser	4.317
		Fradrag i ren kjernekapitalen	
	-358	Fradrag egenbeholdning Egenkapitalbevis kapital	-358
-959	-36.187	Immateriell eiendeler	-40.740
-243	-4.065	Fradrag forsiktighetsbasert verdiansettelse	-4.308
	-4.084	Fradrag for eierskap i ikke vesentlige eierandeler i finansiell sektor	
	-4.801	Fradrag for utsatt skattefordel som skyldes midlertidige forskjeller	-5.919
	817	Overgangsbestemmelser knyttet til fradrag i ren kjernekapital	
496.076	2.412.231	Ren kjernekapital	2.569.213
		Annen kjernekapital:	
0	225.400	Hybridkapital	225.400
		Fradrag i kjernekapitalen	
0	-408	overgangsregel	
496.076	2.637.223	Kjernekapital	2.794.613
		Tilleggskapital	
0	299.507	Ansvarlige lån	299.507
		Fradrag i ansvarlig kapital	
0	-435	overgangsregel	
496.076	2.936.294	Netto ansvarlig kapital	3.094.120

I henhold til EU kommisjonens Forordning 1423 / 2013 ([Link](#)) og tilhørende rundskriv fra Finanstilsynet ([Link](#)) er det som vedlegg til Pilar III rapporten to skjema med utfyllende informasjon omkring sammensetning av konsernets ansvarlige kapital. Skjema I inneholder opplysninger om de viktigste egenskaper med bankens utstedte kapitalinstrumenter. Skjema II viser hvordan bankens rene kjernekapital, kjernekapital og tilleggskapital er beregnet. **Skjemaet II finnes som vedlegg til denne rapporten (vedlegg 2).**

3.2.1 Andre forhold

Bankens forstanderskap gir bankens styre årlig fullmakt til å ta opp ansvarlig lån eller fondsobligasjon. Inkludert i denne fullmakten ligger også fullmakt til å kjøpe tilbake eksisterende ansvarlige lån eller innfri eksisterende fondsobligasjon.

Gjeldende fullmakt er gyldig frem til 01.04.19, og gjelder utstedelser opp til Mnok 800.

Banken har også fått fullmakt til tilbakekjøp av inntil 10 % av bankens egenkapitalbevis. Fullmakten kan benyttes i forbindelse med incentivordninger og spareprogram for ansatte.

3.3 Uvektet kjernekapitalandel / Leverage Ratio

Metodikk for beregning av uvektet kjernekapitalandel (UKA) fremkommer i art 429 i CRR forordningen. Det er ventet at Baselstandardene vil inneholde et pilar 1-krav på 3 prosent og det vurderes høyere krav for systemviktige banker. Endelig standard er ikke publisert. EU-Kommisjonen publiserte i november 2016 forslag til endringer i CRR/CRD IV, hvor det er foreslått et pilar 1-krav til uvektet kjernekapitalandel på 3 %. Forslaget er nå til politisk behandling i Rådet og Europaparlamentet.

Finansforetaksloven §14-4 ([Link](#)) legger opp til at Finansdepartementet kan fastslå nivåer på uvektet egenkapitalandel som norske banker og kredittforetak skal overholde. Finansdepartementet fastsatte 20. desember 2016 minste- og bufferkrav til uvektet kjernekapitalandel som skal oppfylles fra 30. juni 2017. Bestemmelsene om krav til uvektet kjernekapitaldekning følger av forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV (CRR/CRD IV-forskriften) del III. Minstekravet til uvektet kjernekapitalandel er fastsatt til 3 prosent. Alle banker skal i tillegg ha en uvektet kjernekapitalandelsbuffer på minst 2 prosent. Systemviktige banker skal utover dette ha en uvektet kjernekapitalandelsbuffer på minst 1 prosent. Foretak som ikke oppfyller bufferkravet, må sende Finanstilsynet en plan med tidsramme for nødvendig økning av foretakets uvektede kjernekapitalandel.

I henhold til art 429 i Forordningen skal UKA beregnes som et vanlig månedlig aritmetisk gjennomsnitt av UKA gjennom kvartalet.

Ved utgangen av 2017 er Sandnes Sparebanks uvektede kjernekapitalandel på 10,1 %. Dette er basert på data ved utgangen av 2017 og er ikke et aritmetisk gjennomsnitt av månedlige beregninger gjennom 4 kvartal 2017.

Tabell 8 Uvektet kjernekapitalandel

	Konsern
Uvektet kjernekapitalandel (Kapital som kvalifiserer som kjernekapital)	10,1 %

4 Kapitalkrav

4.1 Myndighetsbaserte kapitalkrav

I henhold til Finansforetaksloven § 14-1 ([Link](#)) skal norske banker til enhver tid ha en andel ren kjernekapital som utgjør minst 4,5 % av beregningsgrunnlaget fastsatt i Kapitalkravforskriften ([Link](#)). Samtidig skal kjernekapital til en hver tid utgjøre minst 6 % av samme beregningsgrunnlaget, og ansvarlig kapital skal til enhver tid minst utgjøre 8 % av det samme beregningsgrunnlaget.

Dette medfører at banken forholder seg til et følgende **absolutt** kapitalkrav (Pilar 1):

Tabell 9 Absolutt kapitalkrav (Pilar 1)

Kapitalkrav	
Ren kjernekapital	4,5 %
Kjernekapital	6,0 %
Ansvarlig kapital	8,0 %

I tillegg er det gjennom CRD IV regelverket vedtatt en rekke bufferkrav som banken også må dekke. Disse bufferkravene er i Norge fastsatt i Finansforetaksloven § 14-3 ([Link](#)). Samtlige bufferkrav skal dekkes gjennom **ren kjernekapital**. Enkelte av buffekrav er i utgangspunktet faste, det vil si at de **ikke** kan justeres av norske myndigheter (bevaringsbuffer og systemrisikobuffer). Disse bufferkravene implementeres gradvis frem mot 2018.

Motsyklisk kapitalbuffer og kapitalbuffer for systemkritiske banker har imidlertid myndighetene en viss mulighet for å justere nivået på - uavhengig av EU regler

Motsyklisk kapitalbuffer vurderes og fastsettes av Finansdepartementet kvartalsvis, etter anbefalinger fra både Finanstilsynet og Norges Bank. Nivået på bufferen kan settes fra 0 % til 2,5 %. Dersom myndighetene velger å øke nivået på bufferen har de i utgangspunktet 12 mnd varslingsfrist overfor bankene, men denne kan i særlige tilfeller fravikes (det samme gjelder også den øvre grensen på 2,5 %).

Selv om det øvre nivået på denne bufferen er 2,5 % og varslingsperioden for økning er på 12 %, åpner regelverket for høyere bufferkrav enn 2,5 % samtidig som varslingsfristen også kan være vesentlig kortere enn 12 mnd.

Finansdepartementet besluttet i desember 2016 at nivået på motsyklisk kapitalbuffer økes ifra 1,5 % til 2 % fra og med 01.01.18.

Bufferkrav for systemviktige banker er fast, men myndighetene kan til en viss grad justere nivået ettersom det er de nasjonale myndighetene som avgjør **hvilke** banker som er systemviktige. Det er Finansdepartementet som avgjør hvilke banker som skal klassifiseres som systemviktige, og som dermed må forholde seg til dette kravet.

Systemviktige finansinstitusjoner må forholde seg til en kapitalbuffer på 2 %. Sandnes Sparebank er ikke vurdert som systemkritisk, noe som innebærer at Sandnes Sparebank **ikke** forholder seg til krav om kapitalbuffer for systemviktige finansinstitusjoner.

Pilar 2 krav skal også dekkes gjennom ren kjernekapital, og vil være individuelt fra bank til bank. Dette fremkommer i rundskriv 12/2016. Her fremkommer det også at bufferkravene må dekkes med «god margin». Sandnes Sparebank har fått et Pilar II påslag på 2,5 %.

Brytes kapitalkravene inkludert krav til ulike buffere må Sandnes Sparebank i henhold til Finansforetaksloven §14-6 ([Link](#)) straks iverksette nødvendige tiltak for å rette opp dette. I henhold til rundskriv 12/2016 skal Finanstilsynet varsles umiddelbart dersom banken har grunn til å forvente at kapitaldekningen vil falle, eller allerede har falt under, det samlede kapitalbehovet (Pilar 1 + Pilar 2 + samlet bufferkrav). I et slikt tilfelle må banken gi en forklaring på årsaken til utviklingen, samt presentere en handlingsplan for å øke kapitalnivået eller redusere risikonivået. Dersom Finanstilsynet vurderer det slik at presentert handlingsplan ikke er tilstrekkelig, kan Finanstilsynet i henhold til Finansforetaksloven kap 10 ([Link](#)) pålegge banken ulike begrensninger.

Ved utgangen av 2017 forholder Sandens Sparebank seg til følgende myndighetsbaserte kapitalkrav inkludert buffer:

Tabell 10 Kapitalkrav - inkludert buffer

Kapitalkrav (pr 31.desember 2017)	
Ren kjernekapital	14,5 %
Ansvarlig kapital	17,5 %

Det er viktig å understreke at myndighetsbaserte kapitalkrav, inkludert buffere ikke dekker bankens totale risikobilde. Bankens interne kapitalkrav gjenspeiler bankens totale risikobilde.

4.2 Beregningsgrunnlag

Alle bankens eiendeler inngår i beregningsgrunnlaget for beregning av kapitaldekning. Regelverket for beregning av beregningsgrunnlaget fremkommer i Kapitalkravforskriften ([Link](#)).

Sandnes Sparebank bruker følgende metoder for utarbeidelse av beregningsgrunnlaget:

Tabell 11 Beregningsgrunnlag - metoder

Risiko	Metode iht Kapitalkravforskriften
Kreditrisiko	Standardmetoden
Markedsrisiko	Standardmetoden
Operasjonell risiko	Basismetoden
CVA	Standardmetoden

4.2.1 Kreditrisiko

Sandnes Sparebank bruker standardmetoden for beregning av regulatorisk kapital for kreditrisiko. Nedskrivning for tap foretas når det foreligger **objektive indikasjoner** for at et utlån har verdifall som følge av svekket kredittverdighet. En nedskrivning blir reversert når tapet er redusert og objektivt kan knyttes til en hendelse inntruffet etter nedskrivningstidspunktet.

Alle utlån som ansees som vesentlige blir vurdert individuelt for å se om det foreligger objektive bevis for verdifall. Det er ingen utfyllende lister over eksempler på objektive hendelser, men i all hovedsak dreier dette seg om kundespesifikke eller markedsrelaterte hendelser som har vesentlig innvirkning på kundens finansielle situasjon og fremtidig inntjening.

Enkeltutlån vurderes for nedskrivning dersom det foreligger objektive bevis for:

- Vesentlige finansielle problemer hos debitor
- Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd
- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtale, endringer i rentesats eller i andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor
- Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandlinger, annen finansiell restrukturering eller at debitorens bo blir tatt under konkursbehandling.

Det avgjørende for hvorvidt det skal foretas nedskrivning er hvorvidt tapshendelsen medfører at banken på måletidspunktet vurderer utlånets fremtidige kontantstrøm som lavere enn ved forrige måling.

4.2.2 Markedsrisiko

Sandnes Sparebank har ingen vesentlig eksponering ved utgangen av 2016 som innebærer behov for kapitalkrav for markedsrisiko. Banken har ingen definert handelsportefølje, men har noen investeringer som er tilgjengelig for salg. I tillegg har banken små eksponeringer mot valuta- og rentemarkedet. Disse eksponeringene er ikke vesentlige, og omtales ikke særskilt i denne rapporten.

4.2.3 Operasjonell risiko

Sandnes Sparebank benytter basismetoden ved beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko. Dette betyr at beregningsgrunnlaget består av gjennomsnittlig inntekt siste 3 år multiplisert med 12,5. Kapitalkravet utgjør 15 %

av dette beregningsgrunnlaget. Det er konsernets samlede inntekter som benyttes ved beregning av kapitalbehovet. Konsernets totale inntekter defineres ut fra Kapitalkravforskriften § 42-1 ([Link](#)).

4.2.4 CVA (Credit Value Adjustments)

Som et resultat av erfaringene fra finanskrisen er det etablert et nytt element som inngår i bankenes totale beregningsgrunnlag. CVA-risiko er særskilt omtalt i Kapitalkravforskriften ([Link](#)).

Dette elementet skal dekke opp identifiserte svakheter i forbindelse med kapitalbehov for motparts- og oppgjørsmisiko knyttet til bankens beholdning av derivater. CVA tillegget skal sikre kapital for mark-to-market tap på forventet motpartseksponeering. Sandnes Sparebank bruker standardiserte metoder for beregninger av kapitalkravet.

En detaljert oppstilling av beregning av beregningsgrunnlaget for Sandnes Sparebank ser slik ut:

4.2.5 Beregningsgrunnlag (detaljert)

Bankens kapitalkrav- og dekning er beregnet ut fra følgende beregningsgrunnlag per utgangen av 2016:

Tabell 12 Detaljert beregningsgrunnlag

SSB Boligkreditt		Mor		Kapitalkrav	Konsern	
Grunnlag	Kapitalkrav	Grunnlag	Kapitalkrav		Grunnlag	Kapitalkrav
0	0	79.047	6.324	Lokale og regionale myndigheter	79.047	6.324
44.834	3.587	291.766	23.341	Institusjoner	228.185	18.255
0	0	2.445.557	195.645	Foretak	2.445.560	195.645
0	0	150.612	12.049	Massemarked	171.616	13.729
2.514.691	201.175	6.924.192	553.935	Engasjementer med pantesikkerhet i eiendom	9.438.883	755.111
0	0	536.799	42.944	Forfalte engasjement	536.799	42.944
20.152	1.612	245.785	19.663	Obligasjoner med fortrinnsrett	265.938	21.275
0	0	35.474	2.838	Andeler i verdipapirfond	35.474	2.838
0	0	624.030	49.922	Egenkapitalposisjoner	278.010	22.241
19.397	1.552	793.014	63.441	Øvrige	784.402	62.752
2.599.073	207.926	12.126.276	970.102	Beregningsgrunnlag for kreditt-, motparts, og forringelsesrisiko og for transaksjoner som ikke er avsluttet	14.263.913	1.141.113
147.528	11.802	982.775	78.622	Operasjonell risiko - basis metoden	1.055.304	84.424
60.166	4.813	71.408	5.713	Beregningsgrunnlag for svekket kredittverdighet hos motpart (CVA-risiko) - standardmetode	121.223	9.698
2.806.768	224.541	13.180.460	1.054.437	Sum	15.440.440	1.235.235

En mer detaljert gjennomgang av risikotypene som representerer kapitalkrav følger i egne seksjoner.

5 Styring og kontroll av risiko

5.1 Regelverk

Kapitalkravforskriften kapittel 46 legger opp til at banken skal gi opplysninger omkring styring og kontroll av ulike risikoer ([Link](#)).

Forskriften legger imidlertid opp til at det er banken selv som skal vurdere hvilket "nivå" offentliggjøring av slik informasjon skal ligge på. Som et hjelpemiddel velger vi å bruke Bank of International Settlement (BIS) sitt forslag om standardisering av offentliggjøring av finansiell informasjon ([Link](#)). Denne standarden er tilpasset IRB banker, men bruker standarden som et utgangspunkt for offentliggjøring av informasjon omkring styring og kontroll av vesentlige risikoer i Sandnes Sparebank.

Ettersom kredittrisiko er bankens hovedrisiko vil det innen dette området være mer utfyllende informasjon enn for andre risikogrupper. Dette gjøres også for å dekke kravene i Kapitalkravforskriften § 46-1 og § 46-2.

5.2 Vurdering av samlet kapitalbehov – ICAAP (Pilar II)

Direktivet kapitel 2 ([Link](#)) omhandler krav til bankers vurdering av kapitalbehov ut fra en totalvurdering av den enkelte banks totale risikoeksponering. Dette er også nedfelt i Finansforetaksloven §13-6 ([Link](#)). Dette innebærer at Sandnes Sparebank selv må vurdere sitt totale risikobilde samt vurdere bankens totale kapitalbehov i forhold til risikobildet.

ICAAP er bankens prosess for å vurdere sitt interne kapitalbehov. Kapitalbehovet vurderes i forhold til **nåværende** og **fremtidige** risikoprofil. Formålet med ICAAP er å oppnå en totaloversikt over bankens risikoområder, samt å ha et bevisst forhold til avveiningen mellom vurdert risikonivå og bankens egenkapital.

ICAAP er en kontinuerlig prosess som årlig blir oppsummert av styret. Det blir utarbeidet en rapport omkring risikovurderinger samt vurdering av eventuelle kapitalpåslag. Anser styret at noen risikoer er høyere enn ønskelig vil det bli tillagt et kapitalpåslag. Det vil også bli lagt til et kapitalpåslag dersom vurderingen av styring og kontroll ikke anses som tilfredsstillende for de ulike risikoene. Evaluering av risiko, vurdering av styring og kontroll samt estimering av kapitalbehov gjøres av bankens Risk avdeling i tett samarbeid med bankens ulike "risiko-eiere". Inkludert i disse evalueringene er også eventuelle presiseringer i brev eller tilbakemelding etter tilsyn fra Finanstilsynet, samt rapporter fra gjennomførte internrevisjoner.

Rapport fra årlig risikovurdering, inkludert vurdering av kapitalpåslag oversendes Finanstilsynet. Finanstilsynet er gjennom Supervisory Review Evaluation Process (SERP) pålagt å evaluere både ICAAP-prosessen og resultatene i Sandnes Sparebank. Ut fra rundskriv 12/2016 er Sandnes Sparebank kategorisert i oppfølgingsgruppe 3, noe som innebærer at banken vi motta detaljert SREP vurdering med skriftlig tilbakemelding fra Finanstilsynet hvert tredje år.

Sandnes Sparebank har også en uavhengig gjennomgang av sin ICAAP prosess. Gjennomgangen er i 2017 gjennomført av BDO. Hovedkonklusjon fra BDO rapporten er som følger:

"Konsernet har en solid prosess for gjennomføring av ICAAP. Risiko- og kapitalvurderingsprosessen er tilpasset Finanstilsynets rundskriv 9/2015 og 12/2016, og dermed Finanstilsynets annonserte praksis for vurdering av risiko og kapitalbehov."

5.3 Scenarier 2018

Et viktig aspekt i forhold til risikostyring er bankens arbeid med ulike scenarier 3 år frem i tid. Banken jobber jevnlig med å videreutvikle og vurdere ulike scenarier slik at banken til enhver tid har et klart syn på hvordan fremtiden ser ut. Sentralt i disse vurderingene er både interne og eksterne usikkerheter.

Etter at ulike scenarier er kartlagt, også med en intern vurdering av sannsynlighet for at de ulike scenarier inntreffer, vurderes også konsekvenser. Basert på omfang av vurdering av konsekvenser og sannsynlighet fastsettes mulige tiltak som skal gjennomføres.

5.4 Organisering av risikostyringsfunksjonen

Styring av risiko er et viktig aspekt ved driften av Sandnes Sparebank. Banken har en transparent organisasjonsstruktur med klar skille mellom avdelinger som tar risiko og avdeling som følger opp bankens risiko

(risikostyring). Det er klart definerte ansvars- og myndighetsområder, og rapporteringslinjene er også klart definerte.

Det overordnede ansvaret for risikostyring ligger hos bankes styre, men det operasjonelle ansvaret ligger i bankens avdeling for risikostyring. Avdeling for risikostyring er underlagt Direktør for Risikostyring. På denne måten fremmes gjennomføring av bankens retningslinjer for risikoprofil og risikostyring.

Etablering av egen avdeling for risikostyring er blant annet med på å opprettholde et høyt fokus på risikostyring, samt å sikre informasjonsflyt mellom bankens "risikoeiere" og "kapitaleier".

For å sikre eierskap til risikostyring inn mot styret har banken etablert et eget risikoutvalg. I henhold til Finansforetaksloven §13-6 ([Link](#)) og Kapitalkravforskriften § 47-4 ([Link](#)) forplikter bankene til å ha et eget risikoutvalg. Risikoutvalget skal ifølge gjeldende bestemmelser "forberede styrebehandlingen" i forbindelse med styrets vurdering av hvorvidt bankens styrings- og kontrollordninger er tilpasset risikonivå og omfang, men inneholder ingen videre informasjon omkring hvilke oppgaver eller funksjon utvalget skal ha.

Sandnes Sparebank har utarbeidet mandat for sitt risikoutvalg, men har i utarbeidelse av mandatet lagt til grunn de mer utfyllende bestemmelser som fremkommer i CRD IV. Bestemmelsene omkring risikoutvalg fremkommer i Direktivet Artikkel 76 punkt 3 ([Link](#)). I de tilfellene hvor oppgavene til risikoutvalget er overlappende med andre styreutvalg som CRD IV plikter banken å opprette (Revisjonsutvalg og Godtgjørelsesutvalg) blir oppgaven behandlet i disse utvalgene.

I tillegg til etablering av risikoutvalg har banken også fastsatt en egen risikokontrollfunksjon. Både Finanstilsynets modul for evaluering av overordnet styring og kontroll Prinsipp 15 ([Link](#)) og EBA retningslinjer omkring intern ledelse (GL44) ([Link](#)) fastslår at det i store og komplekse banker bør etableres en egen risikokontrollfunksjon for å overvåke de viktigste risikokategoriene banken reelt eller potensielt står overfor. Kapitalkravforskriften § 47-3 krever imidlertid at banken, fra 30.09.14 skal ha en uavhengig risikokontrollfunksjon ([Link](#)). Styret i Sandnes Sparebank har tillagt risikokontrollfunksjon til Direktør Risikostyring. Dette innebærer blant annet at Direktør Risikostyring kan rapportere eller varsle direkte til styret dersom han anser at styret ikke får tilstrekkelig informasjon om vesentlige risikoer gjennom alminnelig rapportering. For å sikre en uavhengig risikokontrollfunksjon som informasjonsflyt innebærer dette også at Direktør Risikostyring ikke kan avsettes uten samtykke fra styret.

Gjennomføring av internrevisjon i Sandnes Sparebank setter bankens styre i stand til å vurdere om den interne kontrollen i banken er tilpasset bankens virksomhet, og om den fungerer målrettet og effektiv. Internrevisjon utføres av BDO.

5.5 Kredittrisiko

5.5.1 Strategi og prosess for styring og kontroll av risiko

Det ligger i alle sparebankers forretningsmodeller å ta kredittrisiko. Både utlånsvirksomhet og minimumskrav til likviditet er kilder til kredittrisiko.

Det er to hovedkilder til kredittrisiko for Sandnes Sparebank:

1. Utlån til kunder (inkludert utstedelse av garanti)
2. Plassering av overskuddslikviditet

Sandnes Sparebanks forretningsmodell tilsier en moderat til lav kredittrisiko. Fokus på utlån og utstedelse av garantier ligger på finansiering av boliglån til privatkunder samt finansiering av små og mellomstore lokale bedrifter. Fokus fra bankens side ligger på betjeningsevne, betjeningsvilje og sikkerhetsdekning. Banken har definert bransjer og typer kunder som en skal være "forsiktig" med å gi kreditt, og det er også tett oppfølging av eksisterende kunder.

I forhold til plassering av overskuddslikviditet har banken krav til både tilfredsstillende rating, bransje og gjenværende løpetid.

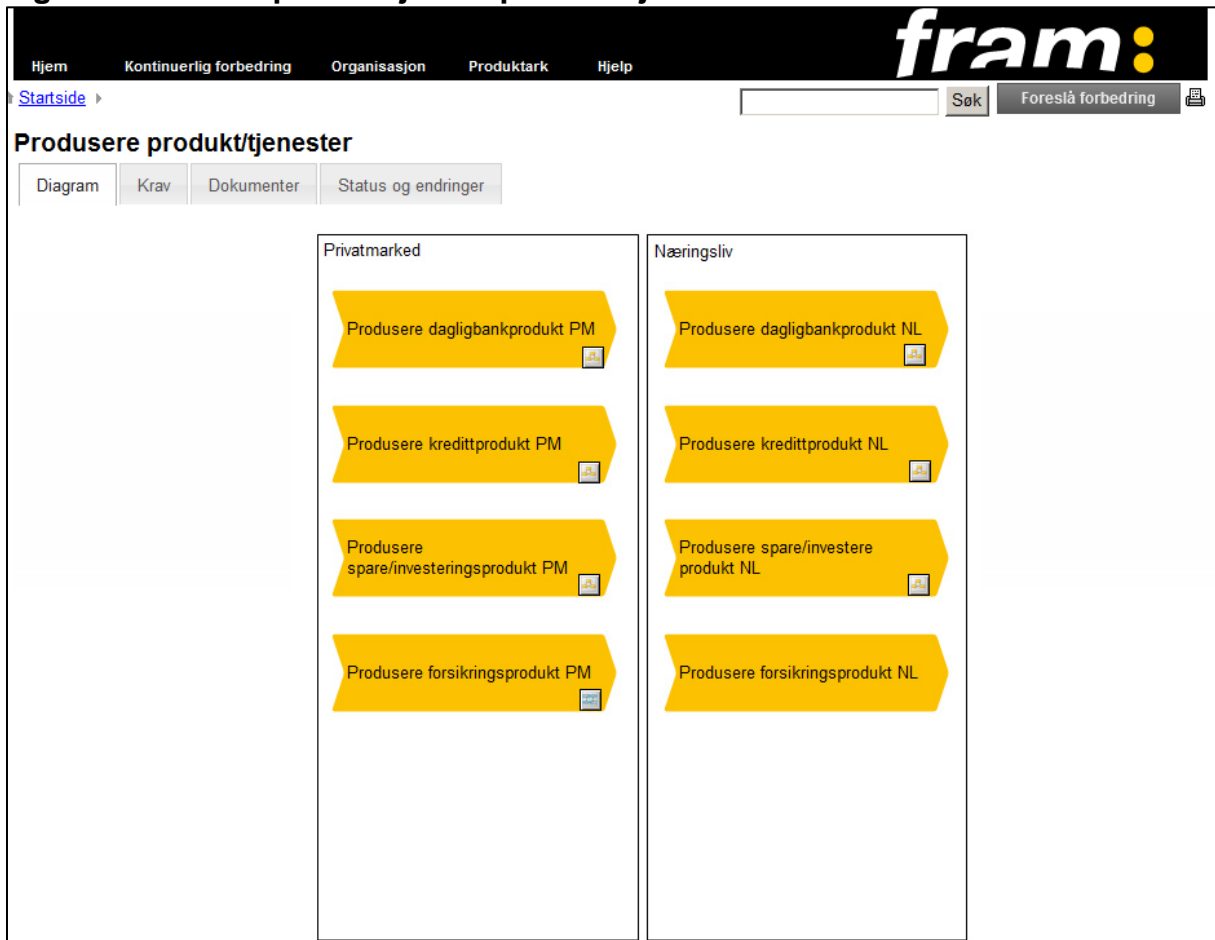
5.5.2 Utlån til kunder

Overordnet kredittrisiko styres gjennom kredittpolicy og kredittstrategi. Bankens **kredittpolicy** legger overordnede føringer for finansiering av enkeltengasjement. **Kredittstrategi** inneholder rammer og mål tilknyttet eksponeringer for å sikre at kredittrisiko holdes innen ønsket nivå.

Overholdelse av rammer og oppnåelse av mål rapporteres til ledergruppen og risikoutvalg, mens det i tillegg utarbeides omfattende rapporter til styret.

Klare definerte kredittprosesser er viktig for å sikre god kredittbehandling. Banken har klart definerte kredittprosesser som er beskrevet i FRAM (**Finn Riktig Arbeids Måte**). Fram er en del av bankens intranett hvor samtlige prosesser, rutiner og arbeidsbeskrivelser blir visualisert. FRAM er stadig i utvikling, men det har vært fokus på dokumentasjon av kundeprosesser. Ser vi på det overordnede bildet for produksjon av produkter og tjenester til NL og PM markedet ser det slik ut:

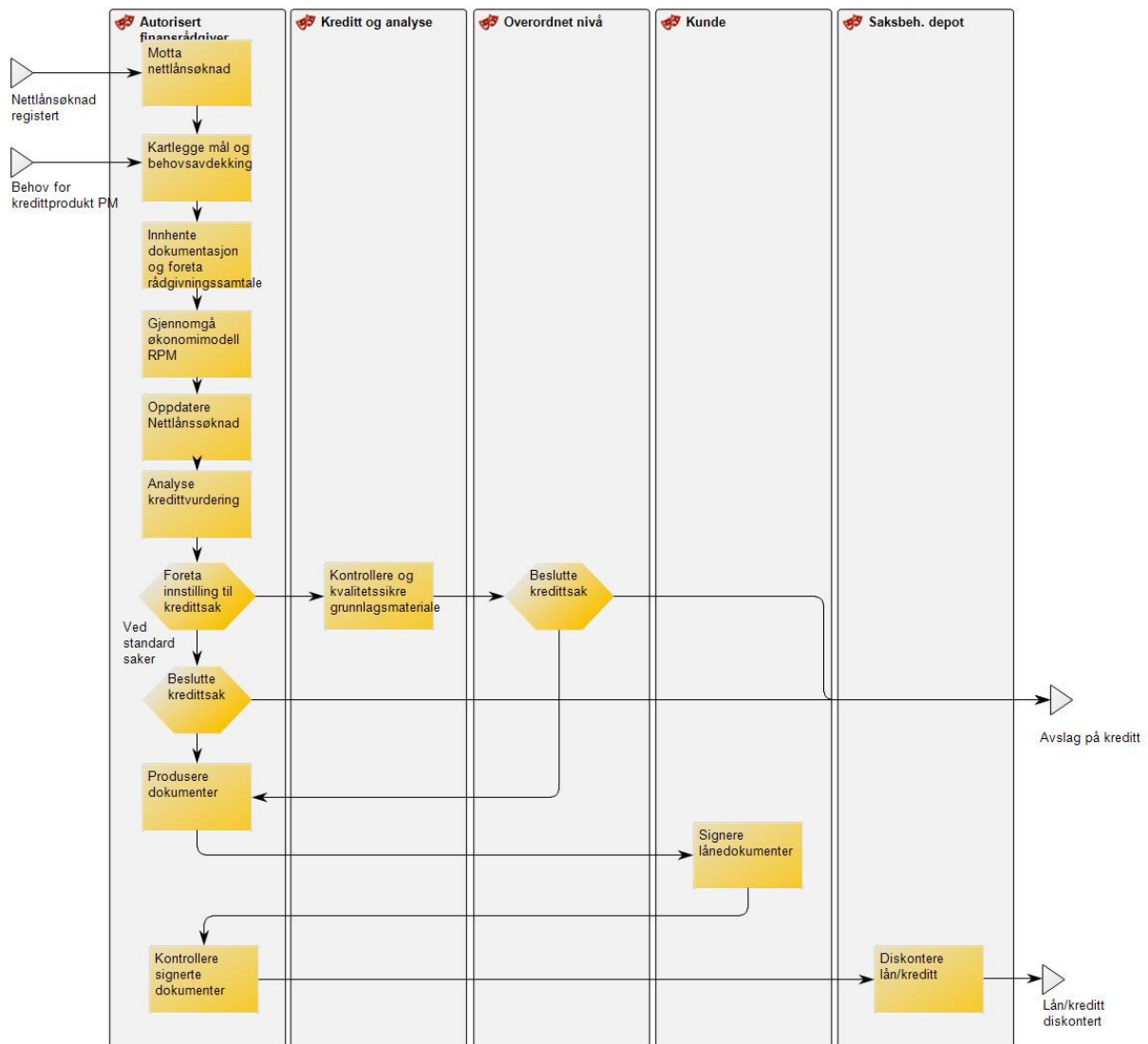
Figur 2 Prosess - produksjon av produkt/tjenester

Denne oversikten gir en klar og konsis oversikt over typer produkter og tjenester til henholdsvis Privatkunder og Næringslivskunder.

Ser vi litt nærmere på produksjon av kredittprodukter til Privatmarked ser vi at kredittvurdering av kunden er et sentralt tema:

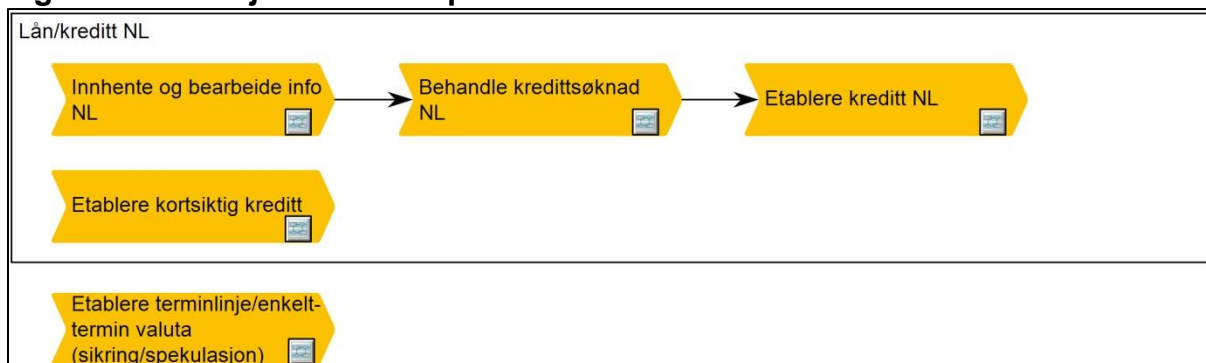
Figur 3 Produsere kredittprodukt PM

Innenfor hvert punkt kan saksbehandler klikke seg inn for å se detaljer prosessbeskrivelse. I tillegg til å redusere kredittrisiko er dette også med på å redusere sannsynligheten for operasjonelle hendelser.

For NL er prosessen som følger:

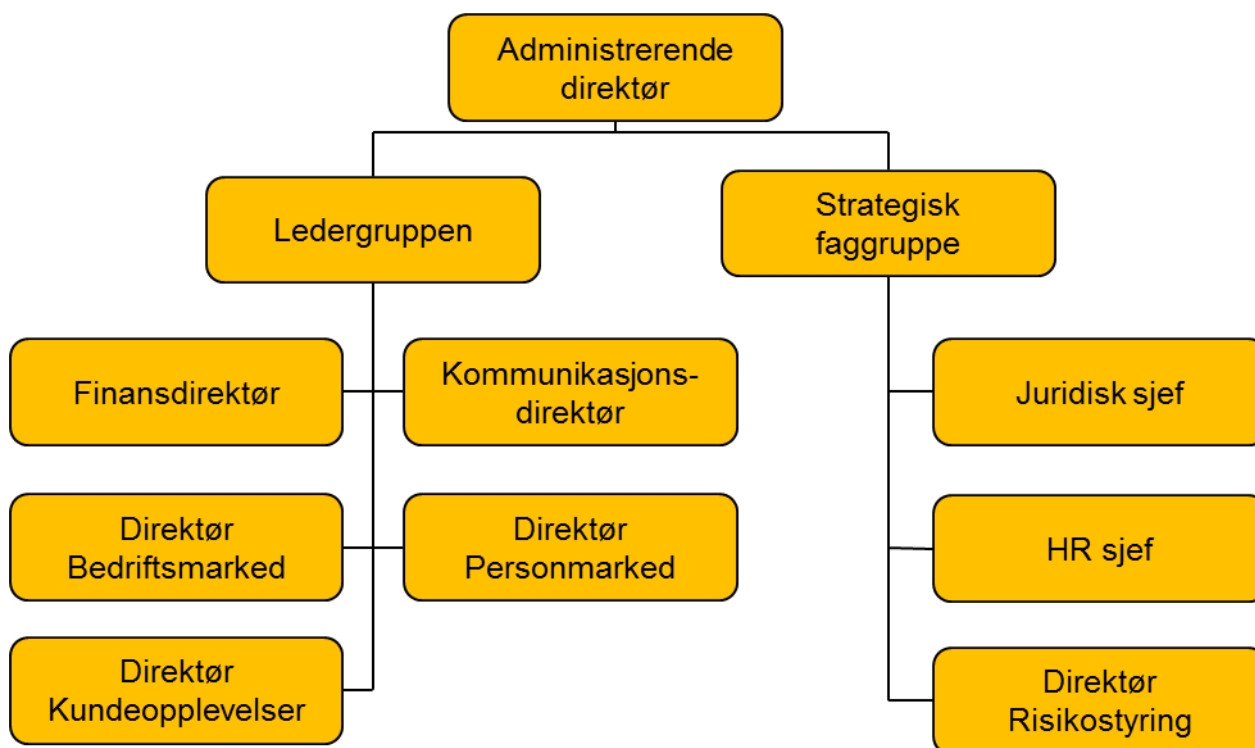
Figur 4 Produksjon av kredittprodukt NL

På samme måte som for Privatmarked er det mulig å klikke seg inn for å se detaljer i kredittprosessen.

Sandnes Sparebank er organisert slik at mulighet til å påføre banken kredittrisiko ligger egne avdelinger. Det er egne avdelinger for utlån til privatmarkedet, næringsliv og plassering av likviditet:

Figur 5 Organisering av kredittrisiko

Som omtalt tidligere styres kredittrisiko tilknyttet utlånsvirksomhet på et overordnet nivå gjennom kredittpolicy og kredittstrategi. Både policy og strategi oppdateres minst årlig av bankens styre. Kredittstrategi inneholder rammer og målsetninger tilknyttet bankens risikoeksponering. Overholdelse av rammer og oppnåelse av mål rapporteres fra risk avdeling til ledergruppe og styret jevnlig.

Det er i tillegg egne avdelinger for kreditt og analyse både under Privatmarked og under Næringsliv. Kreditt og analyse for Privatmarked utfører følgende oppgaver:

- Kontroll og kvalitetssikring av grunnlagsnotater
- Dokumentasjon av inntekt
- Vurdering av sikkerhet
- Kontroll i henhold til kredittnotat

Kreditt og analyse for Næringsliv gjør blant annet følgende oppgaver:

- Kontrollerer at alt er korrigert riktig i henhold til kredittsak
- Produsere lånedokumenter
- Registrere og følge opp eventuelle Covenants.

5.5.3 Plassering av overskuddslikviditet

Plassering av overskuddslikviditet er en del styring av likvidetsrisiko, men inneholder også elementer av kredittrisiko. Kredittrisiko fremkommer i situasjoner hvor utsteder av obligasjoner og sertifikater ikke er i stand til å tilbakebetale hele eller deler av verdipapiret det er investert i.

For å regulere kredittrisikoen er det satt krav til tilfredsstillende rating på papirer banken investerer i, samt maksimal størrelse på samlet spreadrisiko på plasseringene.

5.5.4 Omfang og egenskaper til risikorapportering og målesystemer

Kredittrisiko inngår i kvartalsrapportering til bankens styre. I tillegg utarbeides risikorapporter til bankens ledergruppe og risikoutvalget. I forbindelse med rapportering av kredittrisiko brukes blant annet bankens modeller for vurdering av sannsynlighet for mislighold (PD). Kombinasjon med PD og sikkerhetsdekning i engasjementene definerer ulike risikoklasser som engasjementene kategoriseres i. Utviklingen i disse klassene (migrering) følges tett opp. For både næringslivs engasjement og privat engasjement følges porteføljen opp månedlig.

De ulike modellene som banken bruker blir validert årlig. Valideringen foretatt i 2017 viser at modellene er av tilfredsstillende kvalitet, det vil si at de på en tilfredsstillende måte klarer å skille ut engasjement med høyere sannsynlighet for mislighold.

I forhold til plassering av overskuddslikviditet inngår eksponeringen både i kvartalsvis rapportering til styret, og månedlig rapportering til ledergruppe og risikoutvalg.

5.5.5 Retningslinjer og rutiner for overvåking og bruk av sikkerhetsstillelse

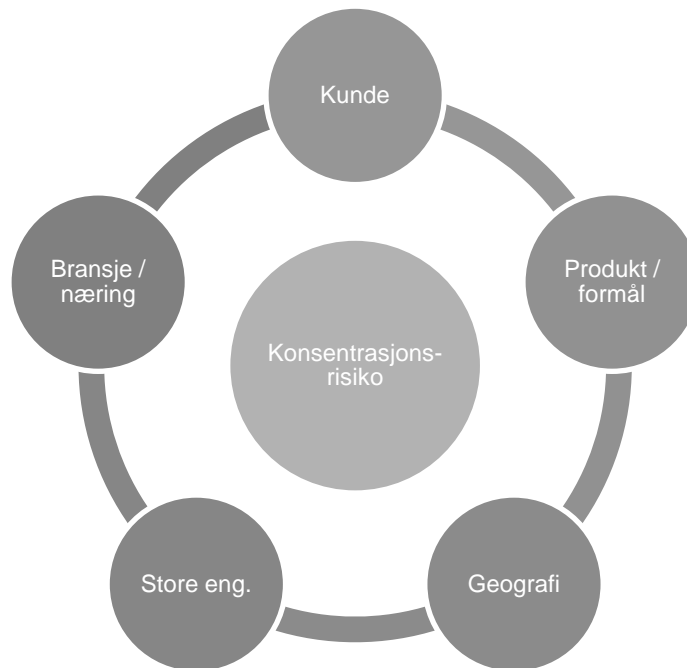
Effektiv oppfølging av løpende engasjement innebærer mulighet til identifisering av problemer så tidlig som mulig å gjennomføre tiltak som reduserer tapspotensialet. En kontinuerlig og systematisk overvåking av engasjementenes utvikling er et av de viktigste trekkene for å begrense bankens tap. Sandnes Sparebank følger opp tidlige signaler om svekket "økonomisk helse" av eksponeringer gjennom en tett og strukturert oppfølging. All aktivitet loggføres i bankens CRM system.

Kunder eller eksponeringer som defineres som tapsutsatte eller misligholdte skal underlegges spesiell overvåking og følges opp gjennom bankens tapsutvalg.

5.5.6 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko er et element av den samlede kredittrisikoen, og oppstår dersom det foreligger overrepresentasjon gjennom ulike elementer:

Figur 6 Kreditrisiko - elementer i konsentrasjonsrisiko

5.5.6.1 Kunde

Historiske tapsdata viser at isolert sett vil en forholdsmessig større eksponering mot NL segmentet i forhold til PM segmentet gi større tap. Konsernet har retningslinjer for hvordan fordelingen mellom disse to porteføljene skal være for å forhindre konsentrasjonsrisiko ut fra et kundeperspektiv. Ved utgangen av 2017 var andelen PM 64 % av total utlånsportefølje.

5.5.6.2 Produkt og formål

Dersom banken har en stor andel lån knyttet til spesialprodukter eller spesielle formål kan det også implisere konsentrasjonsrisiko. Dette kan for eksempel være stor andel verdipapirisering eller stort volum av oppkjøpsfinansiering målt som andel av samlet eksponering. Ved utgangen av 2017 har konsernet ingen slik konsentrasjonsrisiko.

5.5.6.3 Geografisk fordeling

Alle norske sparebanker er eksponert mot en geografisk konsentrasjon ved at bankene er lokal (eller regionalt) forankret. Konsernet har imidlertid en viss geografisk diversifisering gjennom en 19 % eksponering (utlån) mot andre geografisk områder enn Rogaland.

5.5.6.4 Store engasjement

Konsernets eksponering mot store engasjement skal være begrenset. Store engasjement defineres ut fra størrelsen på engasjementet i forhold til ansvarlig kapital. Dette sikres gjennom fastsatte grenser på hvor stor andel av engasjementene som kan overstige 10 % av ansvarlig kapital. Banken har de siste årene hatt fokus på å bygge ned eksponering mot store engasjement.

5.5.6.5 Bransje eller næring

Eksponering mot volatile bransjer og næringsfordelt eksponering kan være en vesentlig bidragsyter til konsentrasjonsrisiko. Konsernet har definert hvilke bransjer de anser som å være spesielt utsatte, og basert på denne definisjonen har konsernet ikke noe konsentrasjonsrisiko ut mot volatile bransjer.

Når det gjelder konsentrasjon i eksponeringen mot enkelt næringer vil dette, ved konjunkturtilbakeslag eller markedsmessige forverringer i enkeltbransjer, medføre økt risiko. Konsernet har, og har historisk sett hatt, en ikke

ubetydelig eksponering mot næringsseidomssegmentet. Konsernet har etablerte rammer for denne eksponeringen.

5.6 Markedsrisiko

5.6.1 Strategi og prosess for styring og kontroll av risiko

Bankens potensielle eksponering mot markedsrisiko knytter seg til valutarisiko, renterisiko og investeringer. Disse ulike risikoene blir omtalt mer i detalj under.

Bankens valutaeksponering følges opp daglig. Eksponeringen består i all hovedsak av egne posisjoner innenfor fastsatte rammer. Sandnes Sparebank har etter vårt syn lav valutarisiko.

I forhold til renterisiko så følges denne opp daglig, men rapporters ukentlig. Renterisiko er definert gjennom eksponeringsrammer som følge av rentendringer på 2 %. Etter vårt syn har Sandnes Sparebank lav renterisiko.

I forhold til investeringer så har banken markedsrisiko som følge av endringer i markedskurser i forhold til investeringer klassifisert til virkelig verdi. Ettersom bankens investering i EIKA gruppen er klassifisert til virkelig verdi kan bankens markedsrisiko virke noe høyere enn sammenlignet med tidligere år. Det er imidlertid vår oppfatning av Sandnes Sparebank sin markedsrisiko som følge av investeringer er lav.

5.6.2 Omfang og egenskaper til risikorapportering og målesystemer

Markedsrisiko inngår i rapport til styret og månedlig rapport til ledergruppe og risikoutvalg. I forhold til målesystemer bruker banken nå Asset Liability Management (ALM) fra SaS-institute til å styre renterisiko. Dette verktøyet gjør at banken nå kan styre renterisikoen på et detaljert nivå.

5.6.3 Retningslinjer og rutiner for overvåking og bruk av sikkerhetsstillelse

Markedsrisiko følges kontinuerlig opp av banken.

5.7 Operasjonell risiko

5.7.1 Oppfølging av hendelser

Sandnes Sparebank har i samarbeid med eksterne leverandører utarbeidet og implementert web basert meldingssystem for avvik og uønskede hendelser. Formålet er å sørge for at uønskede hendelser meldes og behandles for å ivareta de involverte, samt forebygge lignende hendelser. Et register over uønskede hendelser og avvik er et meget godt beslutningsgrunnlag for forbedringstiltak. Løsningen ble i Q1 2017 utvidet med en tilhørende tiltaksdatabase.

Løsningen innebærer at følgende områder kan rapporteres inn:

Tabell 13 Uønskede hendelser

Definerte uønskede hendelser
Feil som medfører eller kunne medført tap eller merkostnad
Brudd på fullmakter, rutiner og retningslinjer
Hendelser som påvirker helse, miljø eller sikkerhet negativt

Hendelser blir rapportert til styret minst kvartalsvis.

6 Opplysninger om arter av risiko

6.1 Generelt om kredittrisiko

6.1.1 Definisjon av mislighold og verdifall

Et engasjement vurderes som misligholdt når kunden ikke har betalt forfalt termin innen 90 dager etter forfall, eller når overtrekk på rammekreditt ikke er dekket innen 90 dager etter at rammekreditten ble overtrukket.

Sandnes Sparebank har en egen prosess for å vurdere individuelle tapsnedskrivinger på engasjement hvor det er indentifisert potensielt **verdifall**. Et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall dersom det foreligger **objektive bevis** på at en tapshendelse har inntruffet etter første gangs balanseføring av utlån, og den tapshendelsen reduserer utlånets estimerte fremtidige kontantstrøm. Det er i realiteten ingen utfyllende liste over eksempler på **objektive hendelser**, men i all hovedsak dreier dette seg om kundespesifikke eller markedsrelaterte hendelser som har vesentlig påvirket kundens finansielle situasjon og fremtidige inntjening.

Eksempler på objektive bevis:

- Vesentlige finansielle problemer hos debitor
- Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd
- Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalt endring i rentesats eller i andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor
- Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandlinger, annen finansiell restrukturering eller at debitorens bo blir tatt under konkursbehandling

Det som er avgjørende for om det skal foretas nedskrivning for verdifall på et utlån, er hvorvidt en tapshendelse medfører at Sandnes Sparebank på måletidspunktet vurderer utlånets fremtidige kontantstrømmer som lavere enn ved forrige måling.

Engasjement som defineres som tapsutsatte eller som er misligholdt underlegges spesiell overvåking, og følges opp gjennom bankens Tapsutvalg.

Dersom Sandnes Sparebank identifiserer et mulig tapsutsatt engasjement utarbeides et standardisert tapsnotat med anbefaling til nedskrivning til tapsutvalget. Notatet sendes fra kundeansvarlig til tapsutvalget, og basert på tapsnotatet kan tapsutvalget vedta anbefalte nedskrivning.

6.1.2 Fordeling av engasjement

Kapitalkravforskriften har ikke noen klar definisjon på ulike engasjement typer, men vi tolker det slik at det er et naturlig skille mellom balanseførte og ikke-balanseførte eksponeringer.

Tabell 14 Samlet engasjement pr eng. type

Balanseposter	31.12.17	31.12.16	Gjennomsnitt
Utlån til og fordringer til kredittinstitusjoner	172.782	593.156	382.969
Utlån til kunder (*)	21.472.900	21.482.638	21.477.769
Beholdning obligasjoner og sertifikater	3.333.184	2.960.867	3.147.026
Derivater (positiv mtm)	154.560	175.018	164.789
Aksjer	126.491	219.346	172.919
Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	252.443	272.196	262.320
Ikke balanseførte poster			
Ubenyttede trekkefasiliteter	2.679.856	2.641.357	2.660.607
Garantier	745.564	741.397	743.481
Sum	28.211.808	29.085.975	28.648.892
(*) Netto utlån			

Gjennomsnitt er aritmetisk gjennomsnitt 31.12.16 og 31.12.17.

Samlet engasjement fordelt på bransjer (kun utlån til kunder, garantier og ubenyttet kreditt):

Tabell 15 Samlet engasjement fordelt på bransjer

Kundegrupper	Utlån	Garantier	Ubenyttet kreditt	Sum
Jord- og skogbruk	273.248	596	43.581	317.425
Fiske og fangst	973	0	200	1.173
Bygge- og anleggsvirksomhet	1.004.268	297.112	227.811	1.529.191
Industri	252.701	109.133	33.090	394.924
Olje og energi	30.954	400	38.848	70.202
Varehandel	270.552	82.721	106.586	459.859
Hotell- og restaurantdrift	85.573	10.395	21.038	117.006
Transport og lagring	229.526	28.720	7.619	265.865
Offentlig og privat tjenesteyting	1.051.723	109.582	239.653	1.400.958
Eiendomsdrift	3.893.894	103.274	157.007	4.154.175
Andre kundegrupper	235	0	0	235
Personkunder	14.468.958	3.632	1.804.422	16.277.012
Sum	21.562.606	745.564	2.679.856	24.988.026
Verdijustering på utlån til virkelig verdi	17.732			17.732
Gruppenedskrivinger	-107.437			-107.437
Sum netto utlån	21.472.900	745.564	2.679.856	24.898.320

Engasjement fordelt på signifikante geografiske områder:

Tabell 16 Samlet engasjement fordelt på vesentlige geografiske områder

	Rogaland	Oslo / Akershus	Andre fylker	Utlandet	Sum
Utlån	17.439.785	3.034.781	1.010.352	77.688	21.562.606
Garantier	580.157	124.375	41.032	0	745.564
Ubenyttede trekkfasiliteter	2.185.275	308.828	127.622	58.130	2.679.856
Sum					24.988.026

Det er bankens klare oppfatning at en viss geografiske diversifisering er positiv.

6.1.3 Brutto nedskrevne engasjement

Tabell 17 Brutto nedskrevne engasjement

	Brutto nedskrevne engasjement
Sum pr 31.12.16	778.361
Jord- og skogbruk	0
Fiske og fangst	0
Bygge- og anleggsvirksomhet	452
Industri	250.600
Olje og energi	66.344
Varehandel	0
Hotell- og restaurantdrift	0
Transport og lagring	0
Offentlig og privat tjenesteyting	17.337
Eiendomsdrift	199.338
Andre kundegrupper	0
Personkunder	106.746
Misligholdte engasjement uten nedskrivning	106.631
Sum pr 31.12.17	747.448

Det har i løpet av 2017 vært noe nedgang i omfang av engasjement med individuell nedskrivning. Omfanget av engasjement med nedskrivning knytter seg i all hovedsak til næringslivskunder innen industri og eiendomsdrift.

De individuelle nedskrivningene er redusert noe gjennom 2017. Nedskrivningene fordeler seg på ulike bransjer, men med en særlig vekt på eiendomsdrift, olje & energi og industri:

Tabell 18 Individuelle nedskrivninger

Sum pr 31.12.16	297.093
Jord- og skogbruk	
Fiske og fangst	
Bygge- og anleggsvirksomhet	450
Industri	72.000
Olje og energi	62.225
Varehandel	0
Hotell- og restaurantdrift	0
Transport og lagring	126
Offentlig og privat tjenesteyting	5.800
Eiendomsdrift	116.000
Andre kundegrupper	
Personkunder	27.484

Sum pr 31.12.17

284.085

Individuelle nedskrivninger utgjør nå Mnok 284, en reduksjon fra Mnok 297.

Resultatførte endringer som følge av tap utgjorde Mnok 72,5.

Tabell 19 Resultatførte endringer nedskrivninger

Resultatførte endringer	Utlån	Garantier
Periodens endring i individuelle nedskrivninger	-16.792	0
Periodens endring i gruppenedskrivninger	-2.518	0
Konstaterte tap mot tidligere nedskrivninger	86.968	0
Konstaterte tap uten tidligere nedskrivninger	5.956	0
Inngått på tidligere konstaterte tap	-1.115	0
Resultatført tap	72.499	0

Det er ikke resultatførte nedskrivninger på garantier i 2017.

6.2 Markedsrisiko

Bankens markedsrisiko begrenser seg i hovedsak til tre kilder

1. Renterisiko
2. Valutarisiko
3. Investeringer

Sandnes Sparebank har begrenset mulighet til å ta eksponering mot markedsrisiko. Styret fastsetter årlig eksponering for markedsrisiko.

6.2.1 Renterisiko

Som følge av bruk av fastrente både på utlåns- og innlånsiden har banken renterisiko som følge av endringer i rentenivået i markedet. Renterisiko måles ut fra vurderinger i markedsverdier som følge av et renteskift på 2 %.

Det er egne rammer for renterisiko på konsernnivå, samt egne rammer for morbank og SSB Boligkreditt. Sandnes Sparebank styrer sin renterisiko etter en ramme på konsernnivå på Mnok 21, fordelt på Mnok 15 for morbank og Mnok 6 for SSB Boligkreditt.

Ved utgangen av 2017 styres bankens renterisiko innenfor totale fastsatte ramme med god margin:

Figur 7 Renterisiko (konsern)

År	0 mnd – 3 mnd	4 mnd - 1 år	1-3 år	3-5 år	5 år +	Sum
Kapitalbein	(2.977.067)	132.789	84.486	(19.857)	97	(2.277.069)
Positiv renterisk	5.200	1.945	1.738	(2.035)	(345)	6.503
Brudd (+2 % rente)	-	-	-	-	-	-
Negativ renterisk	(2.816)	(847)	(809)	(1.048)	315	(5.205)
Brudd (-2% rente)	-	-	-	-	-	-
Ramme	-	5.250	5.250	5.250	5.250	21.000

Ser vi isolert sett på morbank er også her renterisikoen innfor fastsatte rammer:

Figur 8 Renterisiko (morbank)

År	0 mnd – 3 mnd	4 mnd - 1 år	1-3 år	3-5 år	5 år +	Sum
Kapitalbein	(2.474.584)	132.789	84.486	(19.857)	97	(2.277.069)
Positiv renterisk	(821)	1.945	1.738	(2.035)	(345)	482
Brudd (+2 % rente)	-	-	-	-	-	-
Negativ renterisk	(159)	(847)	(809)	(1.048)	315	(2.548)
Brudd (-2% rente)	-	-	-	-	-	-
Ramme	-	3.750	3.750	3.750	3.750	15.000

Ser vi isolert sett på Sandnes Sparebank Boligkreditt ser vi at rammer overholdes.

År	0 mnd – 3 mnd	4 mnd - 1 år	1-3 år	3-5 år	5 år +	Sum
Kapitalbein	(502.483)	-	-	-	-	(502.483)
Positiv renterisk	6.021	-	-	-	-	6.021
Brudd (+2 % rente)	-	-	-	-	-	-
Negativ renterisk	(2.657)	-	-	-	-	(2.657)
Brudd (-2% rente)	-	-	-	-	-	-
Ramme	-	1.500	1.500	1.500	1.500	6.000

Bankens renterisiko er å anse som lav.

6.2.2 Valutarisiko

Sandnes Sparebank har fastsatte rammer for valutaeksponering. Rammene er knyttet opp mot maksimal eksponering mot utenlandsk valuta målt i NOK, men fastsatte rammer inkluderer også begrensinger på hvilke valutaer Sandnes Sparebank kan ha eksponering mot.

Sandnes Sparebank påtar seg valutarisiko i hovedsak gjennom egenhandel, innskudd i valuta fra kunder og egne innskudd i utenlandsk valuta. I tillegg kommer en ubetydelig kontantbeholdning av valuta i enkelte minibanker. I forbindelse med oppdatering av Finansstrategi i februar 2018 er ramme for egenhandel fjernet og banken vil derfor ikke ha denne eksponeringen fremover.

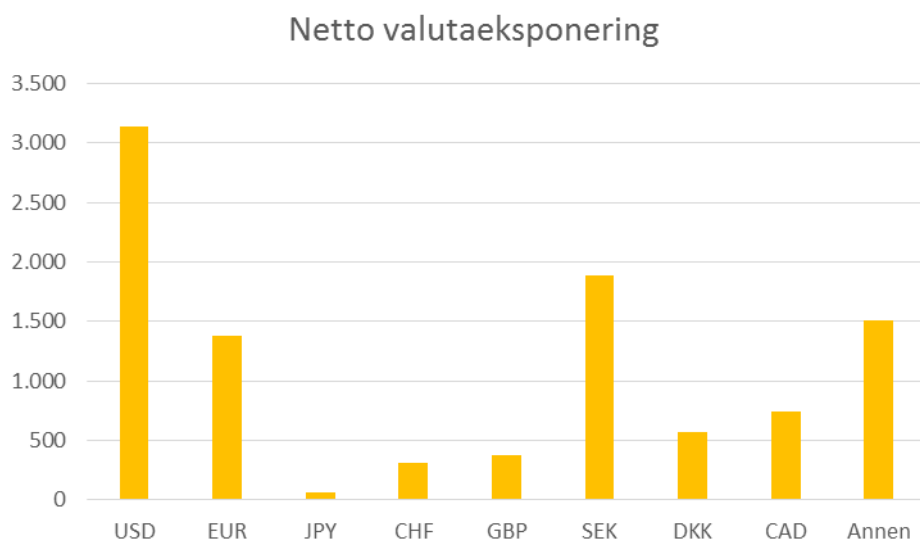
Sandnes Sparebank har også en egen portefølje utlån som er utstedt i valuta. Ettersom hele denne porteføljen er sikret med valutaderivater er valutarisikoen for banken for kundenes valutalån begrenset.

Tabell 20 Valutaeksponering

Posisjoner	Utenlandsk valuta
Kontanter og fordringer på sentralbanker	1.021
Utlån til kredittinstitusjoner	31.703
Utlån til kunder	815.421
Sertifikater, obligasjoner	457.798
Øvrige eiendeler	7.203
Sum eiendeler	1.313.145
Gjeld til kredittinstitusjoner	22
Innskudd fra kunder	41.140
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	0
Øvrig gjeld	0
Ansvarlig lån	0
Egenkapital	0
Sum gjeld og egenkapital	41.162
Netto valutaeksponering på balanseposter	1.271.983
Valutasikring	-1.262.025
Netto valutaeksponering	9.958

Netto valutaeksponering fordelt på ulike valutatyper:

Figur 9 Valutaeksponering pr valuta

Valutasorten omtalt som "annen" består av eksponering mot likvide valutaer.

6.2.3 Investeringer

Sandnes Sparebank har ved utgangen av 2017 følgende investeringer:

Tabell 21 Investeringer

Konsern			Morbank	
2017	2016	Finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	2017	2016
1.034	3.479	Boligeiendom Berlin AS (org. nr. 991 301 798)	1.034	3.479
237.405	261.630	Eika Gruppen AS (org. nr. 979 319 568)	237.405	261.630
9.382	7.086	Visa Norge FLI (org. nr. 986 593 047)	9.382	7.086
4.621		Skandinavisk Data Center A/S	4.621	
252.443	272.196	Sum finansielle instrumenter tilgjengelig for salg	252.443	272.196

Konsern			Morbank	
2017	2016	Aksjer og fond	2017	2016
9.047	11.245	Eiendoms kreditt AS	9.047	11.245
13.474	9.694	Visa Inc	13.474	9.694
0	4.148	Prosafte SE	0	4.148
7.203	7.738	Saffron India Real Estate Fund I	7.203	7.338
0	1.310	Investorprosjekt 162 AS	0	0
1.204	1.204	Øvrige unoterte	1.204	1.204
30.929	34.939	Sum aksjer til virkelig verdi over resultatet	30.929	33.629
95.563	184.407	Andeler i rentefond	95.563	184.407
126.491	219.346	Sum aksjer og fond	126.491	218.036

Sandnes Sparebank bruker et verdsettelseshierarki ved beregning av virkelig verdi for finansielle instrumenter.

Tabell 22 Verdsettelseshierarki

Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Noterte priser i et aktivt marked for gjeldende eiendel.	Noterte priser i et aktivt marked for lignende eiendeler, eller annen metode hvor all vesentlig input er basert på observerbare markedsdata.	Verdsettelse som i hovedsak ikke er basert på observerbare markedsdata.

Netto verdiendring på aksjer i løpet av 2017:

Tabell 23 Netto verdiendring aksjer 2017

	Konsern	Mor
Netto verdiendring aksjer	3.678	2.104

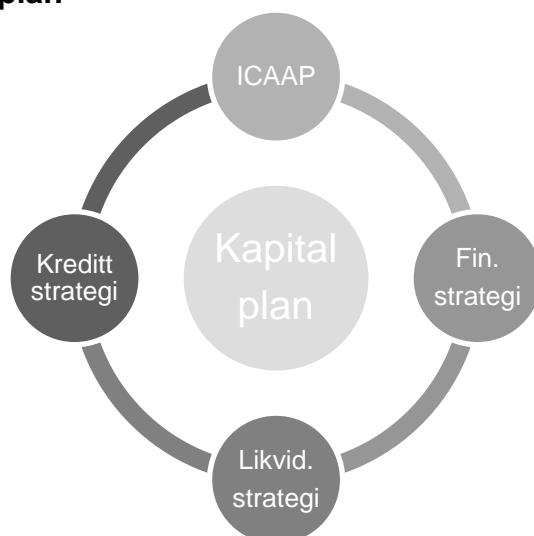
Den største posten under Finansielle instrument tilgjengelig for salg er eierandelen i Eika Gruppen.

Boligeiendom Berlin og Eika Gruppen er verdsatt på grunnlag av verdivurdering av selskapene.

6.3 Likviditetsrisiko

Arbeidet med utarbeidelse og oppfølging av kapitalplanen er et resultat av integrasjon mellom strategiarbeidet i banken, prognoser samt kredittmiljøet i banken:

Figur 10 Kapitalplan

Utarbeidelse, og oppdatering av kapitalplan skjer gjennom samhandling av strategiarbeid, prognoser, ICAAP og utstrakt kommunikasjon mellom bankens kredittmiljø og bankens finansmiljø.,

Bankens likviditetssituasjon anses som god.

Konsernets styring av likviditetsrisikoen tar utgangspunkt i konsernets likviditetsstrategi. Utgangspunktet er at konsernet skal ha buffere til å dekke normalt forfall på fremmedfinansieringen samt kjente inn- og utbetalinger neste 9 måneder. I tillegg skal konsernet som et minimum ha tilgjengelig strategisk likviditet for å dekke forfall på fremmedfinansiering samt kjente inn- og utbetalinger neste 15 måneder. Inkludert i strategisk likviditet er også boliglån kvalifisert for obligasjoner med fortrinnsrett.

Det er etablert beredskapsplaner for håndtering av eventuelle likviditetskriser. Alle tiltak som gjennomføres for å håndtere eventuelle likviditetskriser har som formål å opprettholde konsernets likviditet på et akseptabelt nivå gjennom å erstatte bortfall av kontantstrømmer. Beholdning av likviditetsbuffere og iverksettelse av tiltak skal sikre tilfredsstillende likviditet i forbindelse med eventuelle likviditetskriser.

Kvantifisering av konsernets likviditetsrisiko skjer gjennom indikatorene **LCR** (Liquidity Capital Ratio) og **NSFR** (Net Stable Funding Ratio). LCR, som øker betydningen av likvide eiendeler av høy kvalitet, måler konsernets evne til å overleve en stressperiode på 30 dager.

NSRF måler langsiktigheten i konsernets finansiering. NSFR medfører at konsernet i større grad må finansiere illikvide eiendeler ved hjelp av stabil og langsiktig finansiering.

Konsernet tilpasser seg det nye regelverket, både gjennom endringer i interne strategier, samt gjennom faktiske tilpasninger. Nivået på de ulike likviditetsindikatorerne (inkludert LCR) rapporteres regelmessig til Finanstilsynet.

Ved utgangen av 2017 var konsernets likviditetsindikatorer som følger:

Tabell 24 Likviditetsindikatorer

Likviditetsindikator	Verdi
LCR	238,0 %
NSFR	117,0 %

Likviditetsindikatorerne er på tilfredsstillende nivå.

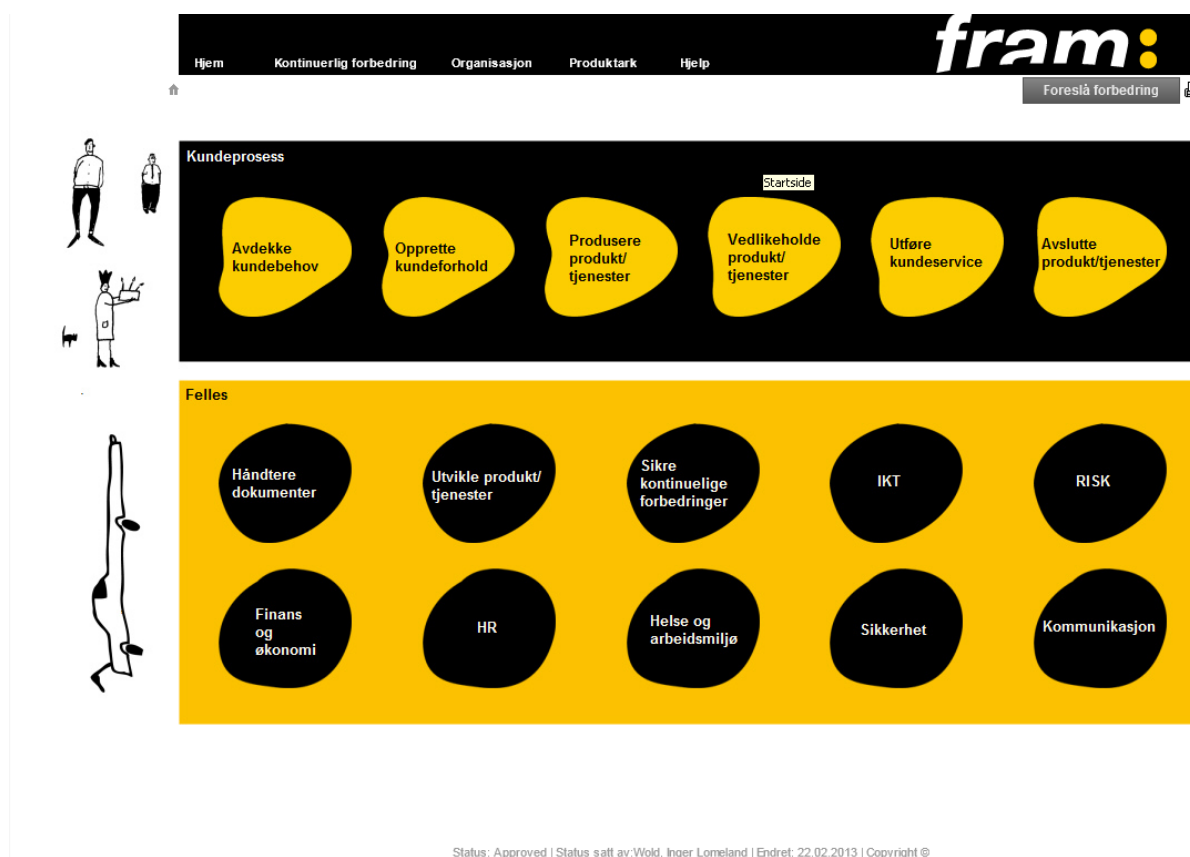
6.4 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko er risiko for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og systemer, eller eksterne hendelser. Konsernet har vedtatt at det kan aksepteres lav til moderat operasjonell risiko, og det er i løpet av de siste årene lagt ned betydelige ressurser for å påse at risikonivået opprettholdes.

6.4.1 FRAM

For å sikre korrekte arbeidsmetoder er det igangsatt arbeid med å visualisere bankens prosesser. Dette er et omfattende prosjekt, men konsernet har prioritert kundeprosessen i første omgang. Fram er modellbasert kvalitets- og styringssystem som samler bankens prosesser, rutiner og arbeidsbeskrivelser i et verktøy:

Figur 11 Eksponering operasjonell risiko - FRAM

Hensikten med FRAM er å redusere sannsynligheten for at negative operasjonelle hendelser inntreffer.

6.4.2 Opplæring fra Eika Gruppen

Bankens inntreden i EIKA har medført at banken har fått tilgang til et meget solid kompetansemiljø innen ulike fagområder.

6.4.3 Autorisasjon

Autorisasjonsordningen for finansielle rådgivere (AFR) er en nasjonal autorisasjonsordning som fremmer og sikrer nødvendig kunnskap, holdninger og ferdigheter hos finansielle rådgivere. Alle konsernets rådgivere er nå autorisert etter denne ordningen. Dette innebærer at konsernet har et høyt kompetent rådgiverkorps som ivaretar gode kundeopplevelser og kvalitet i kundeprosessen. Det jobbes også med kredittautorisasjon, hvor frist for implementering er 2019.

6.4.4 IKT sikkerhet

Konsernet gjennomfører jevnlig risiko- og sårbarhetsanalyse for stabil og sikker IT-drift. Siste gjennomførte analyse gir ingen indikasjoner på vesentlige risikoområder som anses kritiske etter gjennomført kontrolltiltak. Det har også blitt gjennomført IKT tilsyn fra Finanstilsynet uten vesentlige merknader.

6.4.5 Hvitvasking

Konsernet har også gjennom 2017 hatt fokus på forebyggende arbeid for å hindre hvitvasking. I fra 2016 er det laget en egen årlig Risikoreport til styret på Antihvitvask. Det er viktig at både ledelse og mellomledelse viser interesse og involvering, samt kommuniserer viktigheten av arbeidet både i ord og handling (prioritering og ressursbruk). Dette vil skape de rette holdningene og fokus i organisasjonen. Antihvitvaskansvarlig har jevnlig opplæring for ansatte i kundeposisjon. Årlig skal alle ansatte gjennom ett e-læringsprogram om hvitvasking.

6.4.6 Internkontroll

Internkontroll gjennomføres på alle nivåer i konsernet. Ansvarliggjøring sikres gjennom tydelig kommunikasjon av strategiske tiltak og fastsatte mål til de ansatte. Dette blir operasjonalisert gjennom klart definerte roller, ansvar og forventninger, der områdelederne holdes ansvarlige for måloppnåelse innenfor sitt ansvarsområde.

6.4.7 Internrevisjon

Konsernet har utkontraktert internrevisjon til BDO. Internrevisjon rapporterer til revisjonsutvalget og styret.

Hovedoppgaven til internrevisjon er å vurdere om den etablerte internkontroller fungerer optimalt, i tillegg til at internrevisjon skal bidra til å forbedre bankens risikostyring og internkontroll.

6.4.8 Uønskede hendelser

Sandnes Sparebanks løsning for rapportering og oppfølging av uønskede hendelser fungerer tilfredsstillende.

7 Pantsetting av egne aktiva

Konsernets finansieringsstruktur har endret seg de siste årene, da særlig etter etablering av SSB Boligkreditt.

Etablering av SSB Boligkreditt medførte at konsernet fikk tilgang til finansiering gjennom utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett (OMF). For konsernet som helhet er det en fordel å ha en mest mulig diversifisert finansieringsstruktur, noe som også er nedfelt i konsernets Finansstrategi.

I forhold til utstedelse av OMF fra SSB Boligkreditt har konsernet etablert rammer for hvor stor andel av konsernets boliglån som kan overføres til SSB Boligkreditt. Ved utgangen av 2017 overholdes etablerte rammer.

Ved utgangen av 2017 var stauts når det gjelder overførte boliglån til SSB Boligkreditt som følger:

Figur 12 Overføring av boliglån SSB Boligkreditt

Hva	Beløp
Totale utlån	21.472.900
Totale utlån PM	14.399.074
Overført til SSBB	6.656.851
Andel utlån konsern overført SSBB	31,0 %
Intern ramme	35,0 %
Andel PM utlån overført SSBB	46,2 %
Intern ramme	50,0 %
Utstedt OMF (pålydende)	5.995.000
Egenbeholdning	600.000

Totalt er det ved utgangen av 2017 overført boliglån på Mnok 6.656 fra morbank til SSB Boligkreditt. Det er samtidig utstedt OMF pålydende Mnok 5.995.

8 Avkastning og utbyttepolitikk

Sandnes Sparebank har som mål å forvalte sine samlede ressurser slik at egenkapitalbeviserne gis en god, stabil og konkurransedyktig avkastning i form av utbytte og kursstigning. Årsoverskuddet fordeles mellom eierandelskapitalen (egenkapitalbeviserne) og grunnfondskapitalen i samme forhold som deres respektive andel av bankens egenkapital.

Sandnes Sparebank legger til grunn at inntil halvparten av eierandelskapitalens andel av overskuddet utbetales som utbytte, og tilsvarende at inntil halvparten av grunnfondskapitalens andel av overskuddet utbetales som gaver og kundeutbytte. I vurderingen vil det bli lagt vekt på at egenkapitalbevisernes andel av samlet egenkapital (eierbrøk) bør holdes stabil.

Ved fastsettelse av det samlede utdelingsnivå blir det tatt hensyn til forventet resultatutvikling, eksterne rammebetingelser og konsernets vurderte behov for kjernekapital.